

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשע"ח, 2018
מספר השאלון: 904441
לנבחנים אקסטרניים – 05
נספח: תוכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

- פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
- פרק שני – סיפור קצר
- פרק שלישי – דרמה
- פרק רביעי – רומאן ונובלה
- פרק חמישי – שיר שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 28 נקודות).
הפרק הרביעי (רומאן ונובלה – 28 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד – 16 נקודות) הם חובה.
עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחנים אינטרניים: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תוכנית הלימודים המצורפת.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
(4) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שכרצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה־20)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 1-18:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 1-4),
ועל שאלה אחת משירת המחצית הראשונה של המאה ה־20 או משירת המחצית השנייה של המאה ה־20 (שאלות 5-18)
(לכל שאלה — 14 נקודות).

ענה על אחת מן השאלות 1-4.

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כתנות פסים / ר' משה אבן עזרא

כְּתוּנוֹת פָּסִים / לְבִשׁ הֶגֶן / וּכְסוֹת רִקְמָה / מְדֵי דְשָׂאוֹ,
וּמַעִיל תְּשֻׁבָּץ / עֵטָה כָּל עֵץ / וּלְכֹל עֵין / הִרְאָה פְּלֹאוֹ.
כָּל צִיץ חֲדָשׁ / לְזִמּוֹן חֲדָשׁ / יֵצֵא שׁוֹחֵק / לְקִרְאוֹת בּוֹאוֹ –
אֵף לְפָנֵיהֶם / שׁוֹשֵׁן עֵבֶר, / מְלֶךְ, כִּי עַל / הוֹרֵם כְּסָאוֹ.
יֵצֵא מִבֵּין / מְשֻׁמֵּר עֲלָיו / וַיִּשְׁנֶה אֶת / בְּגָדֵי כְּלָאוֹ.
מִי לֹא יִשְׁתָּה / יִיגוֹ עֲלָיו – / הָאִישׁ הַהוּא / יִשָּׂא חֲטָאוֹ!

הטבע בשיר זה מתואר באמצעות האנשה.

הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך כתוב גם מהי התרומה של ההאנשה לבניית משמעות השיר.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ראה שמש / ר' שלמה אבן־גבירול

רְאֵה שֶׁמֶשׁ לְעַת עֵרֵב אֲדָמָה / כְּאֵלוֹ לְבִשָּׁה תּוֹלַע לְמִכְסָּה,
תְּפִשִּׁט פְּאֵתֵי צִפּוֹן וַיִּמִּין / וְרוּחַ יָם בְּאַרְגָּמָן תִּכְסָּה,
וְאַרְץ – עֲזָבָה אוֹתָהּ עֲרָמָה / בְּצֹל הַלֵּילָה תִּלְיִן וְתִחְסָּה,
וְהִשְׁחֵק אֲזִי קָדָר, כְּאֵלוֹ / בְּשִׁק עַל מוֹת יְקוּתֵי־אֵל מְכָסָּה.

הטבע בשיר זה מתואר באמצעות האנשה.

הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך כתוב גם מהי התרומה של ההאנשה לבניית משמעות השיר.

/המשך בעמוד 3/

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לְאִטָּף דְּבָרֵי שִׁירָה / ר' שלמה אבר־גבירול

לְאִטָּף דְּבָרֵי שִׁירָה, דְּבוּרָה, / אֲשֶׁר קָרַיִת "שְׁמַע" מִפִּיךָ יִקְרָא,
מִיְחָדָת וּמֵאַרְכָּת בְּ"אַחַד" / וּמִתְזַת בְּזִכְרָךְ רָם וְגוֹרָא,
אֲשֶׁר נָתַן דְּבַשׁ תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ / וְשֵׁם לְךָ לְהַדִּיף אוֹיְבֶיךָ מֵרָחָה.
הֲלֵא אִם אַתָּה בְּעֵינֶיךָ קִטְנָה - / כְּבוֹדָה אַתָּה וְלֹךְ מִשְׁפָּט בְּכוֹרָה.
חֲמוּדוֹת טְהָרוּ אוֹתְךָ, וְאֵינְךָ / כְּשֶׁרָץ עוֹף אֲבָל צְפוּר טְהוֹרָה.

הטבע בשיר זה מתואר באמצעות האנשה.

הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך כתוב גם מהי התרומה של ההאנשה לבניית משמעות השיר.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

על השחיטה / חיים נחמן ביאליק

1 בית	שְׁמִי, בְּקִשׁוֹ רְחֵמִים עָלַי! אִם-יֵשׁ בְּכֶם אֵל וְלֹאֵל בְּכֶם נְתִיב - וְאֲנִי לֹא מְצֹאתִיו - הִתְפַּלְלוּ אַתֶּם עָלַי! אֲנִי - לְבִי מֵת וְאֵין עוֹד תְּפִלָּה בְּשִׁפְתַי, וְכָבֵר אֲזַלֵּת יָד אֶרְאֶין תְּקוּנָה עוֹד - עַד-מָתַי, עַד-אָנָּה, עַד-מָתַי?
3 בית	וְאִם יִשְׁ-צִדֵּק - יוֹפֵעַ מִיָּד! אֶף אִם-אֲחֵרֵי הַשְּׂמֵדִי מִתְחַת רְקִיעַ הַצִּדֵּק יוֹפִיעַ - יִמְגַּר-נָא כִסָּאוֹ לְעֵד! וּבְרִשָׁע עוֹלָמִים שְׂמִים יִמְקוּ; אֶרְאֶתֶם לְכוּ, זָדִים, בְּחַמְסֶכֶם זֶה וּבְדַמְכֶם חַיּוֹ וְהַנָּקוּ.
2 בית	הִתְלַקֵּן! הֵא צָוָאר - קוֹם שְׁחָט! עֲרַפְנִי פְּלֶבֶב, לֵךְ זֹרַע עִם-קֶרְדִּים, וְכָל-הָאָרֶץ לִי גֵרָדִים - וְאֲנַחְנוּ - אֲנַחְנוּ הַמְּעֵט! דְּמֵי מִתָּר - הֵן קְדָקֵד, וְיִזְגֹּן דָּם רָצַח, דָּם יוֹגֵן וְשָׁב עַל-כְּתָנֶתְךָ - וְלֹא יִמַּח לְנִצָּח, לְנִצָּח.
4 בית	וְאָרוֹר הָאוֹמֵר: נָקִים! נִקְמָה כְּזֹאת, נִקְמֵת דָּם יֵלֵד קָטָן עוֹד לֹא-בָרָא הַשָּׁטָן - וְיִקָּב הַדָּם אֶת-הַתְּהוֹם! יִקָּב הַדָּם עַד תְּהִמּוֹת מַחְשָׁפִים, וְאֶכֶל בְּחִשְׁף וְחִתֵּר שָׁם כָּל-מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ הַגְּמֻקִּים.

בחר באחד מבתי השיר שבו לדעתך ביטויי הזעם והמחאה חריפים מאוד.

הסבר מדוע בחרת בבית זה. כתוב כיצד מעוצבים בו ביטויי הזעם והמחאה, ומהי תרומתו לבניית משמעות השיר.

ענה על אחת מן השאלות 5-18.

שירת המאה ה־20

שירת המחצית הראשונה של המאה ה־20

שירת נתן אלתרמן

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דָּרַח / נתן אלתרמן

גַּם לְמִרְאָה נוֹשֵׁן יֵשׁ רִגַע שֶׁל הַלְדָּת.

שָׁמַיִם בְּלִי צְפוּר

זָרִים וּמְבַצְרִים.

בְּלִילָה הַסְּהוּר מוֹל חִלּוּןָ עוֹמְדָת

עִיר טְבוּלָה בְּבִכֵי הַצְּרָצְרִים.

וּבְרִאוֹתָּהּ כִּי דָרַךְ עוֹד צוֹפָה אֶל הַלָּךְ

וְהִרְמִי

עַל כִּידוֹן הַבְּרוּשׁ

אֵתָה אוֹמֵר – אֵלֵי, הָעוֹד יִשְׁנֶם כָּל אֵלֶּה?

הָעוֹד מִתָּר בְּלַחַשׁ בְּשִׁלּוּמָם לְדָרֵשׁ?

מֵאַגְמִיָּהֶם הַמַּיִם נְבִטִים אֵלֵינוּ.

שׁוֹקֵט הָעֵץ

בְּאֵדָם עֲגִילִים.

לְעַד לֹא תִעַקֵּר מִמֶּנִּי, אֵלֶּהֵינוּ,

תּוֹנֵת צַעְצוּעֵיךָ הַגְּדוֹלִים.

בשיר זה המשורר רואה את המציאות באופן ראשוני, מלא תימהון והפתעות.

הסבר והדגם כיצד ראייה זו באה לידי ביטוי בשיר זה.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ליל קיץ / נתן אלתרמן

דומיה בְּמַרְחָבִים שׁוֹרְקֵת.
בְּהַק הַסִּפּוֹן בְּעֵין הַחֲתוּלִים.
לִילָה. כְּמֵה לִילָה! בְּשָׁמַיִם שְׁקֵט.
כּוֹכְבִים בְּחֲתוּלִים.

זָמַן רָחֵב, רָחֵב, הַלֵּב צֹלְצֹל אֶלְפִים.
טל, כְּמוֹ פְּגִישָׁה, אֶת הַרִיסִים הַצְּעִיף.
בְּמַגְלֵב זֶהָב פָּנָס מִפִּיל אֶפִים
עֲבָדִים שְׁחֹרִים לְרַחֵב הַרְצִיף.

רוּחַ קִיץ שְׁטֵה. עֲמוּמָה. רוֹגֶשֶׁת.
עַל כְּתָפֵי גִימִים שְׁפֹתֶיהָ נִשְׁפָּכֹת.
רֵעַ יִרְקֹרֵק. תְּסִיסֵת אֹרוֹת וְחֹשֶׁד.
רְתִיחַת מְטֹמֹן בְּקִצְפָּה הַשְּׁחֹר.

וְהַרְחֵק לַגְּבֵה, בְּנִהִימָה מְרַעֲבֵת,
עִיר אֲשֶׁר עֵינֶיהָ זֶהָב מְצֹפֹת,
מִתְאַדָּה בְּזַעַם, בְּתִימְרוֹת הָאֶבֶן,
שֶׁל הַמְּגִדָּלִים וְהַכְּפֹזֹת.

בשיר זה המשורר רואה את המציאות באופן ראשוני, מלא תימהון והפתעות.
הסבר והדגם כיצד ראייה זו באה לידי ביטוי בשיר זה.

7. לפניך שיר ללא שם מאת נתן אלתרמן, המתחיל במילים "עוד אבוא אל ספך". קרא אותו, וענה על השאלה שאחריי.

עוד אבוא אל ספך בשפתיים כבות.
עוד אצניח אליך ידים.
עוד אמר לך את כל הפולים הטובות,
שישגו,
שישגו עדיו.

כי ביתך העני כה חשך לעת ליל
ועצוב בו ודאי לאין סוף.
וחיי שכרעו בלי הגיע אליך,
הוסגרו לחוצות ולתף.

אך פתאם את נוגעת כיד מבהיקה.
את פולחת כזכר נשכח.
הדממה שבלב, בין דפיקה לדפיקה,
הדממה הזאת
היא שלך.

פרש את הבית האחרון בשיר, והסבר כיצד הוא מתקשר לבתים שלפניו.

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

שיר משומר / נתן אלתרמן

על פני הרחוב, אשר הדליק את הצללים, עכשו חשרות הצפרים אינן עפות, אבל בחורף מקולן בין העלים כל השדרות בעיר צונחות פמטרפות. עכשו שותקות הן, כי צפור אין בין עלים. החשך בא, מואר חשמל וגחלים.	4 בית	שמרי נפשך, כוחך שמרי, שמרי נפשך, שמרי חייך, בינתך, שמרי חייך, מקיר גופל, מגג נדלק, מצל חשך, מאבן קלע, מסכיו, מצפרגים. שמרי נפשך מן השורף, מן החותך, מן הסמוך כמו עפר וכמו שמים, מן הדומם, מן המנכה והמושך והממית כמיבאר ואשר-כירים. נפשך שמרי ובינתך, שער-ראשך, עורף שמרי, שמרי נפשך, שמרי חייך.	1 בית
החשך בא, מואר חשמל של אותיות. מואר שלטים של אותיות ושל מלים. מאחורי מוטות ברזל וקביות נושם הים, גדול וזר כבית-חולים. החשך בא, מואר חשמל ואותיות. החשך בא, מואר מלים וגחלים.	5 בית	העיר חשכה. אין איש יודע מה זה עם. אין עם יודע מה זה איש ומה אשה. אך בחוצות, אך בחוצות בערב חם, בערב חם השט כצחק וכלחישתה, רצים על שתים השמים והים והשקיעה שגפרדה מן העולם והדגלים והשפה הנדשה האנשים והנשים, יינם, לחמם.	2 בית
שמרי נפשך העיפה, שמרי נפשך שמרי חייך, בינתך, שמרי חייך, שער ראשך, עורף שמרי, שמרי יפידך, שמרי לבך הטוב, אמציהו בגידך.	6 בית	זה ערב מיץ לכאורה, זה לכאורה רק ערב מיץ טוב, ידוע וישן, שבא לחסד ולרחמים, לא למוזא ולא לרחש חשדות ודבר אשם, שבא עם ריח תבשילים ועם מנורה אשר תאיר עד אם ננוח ונישן. רק ערב מיץ חם וטוב הוא לכאורה, רק ערב מיץ חם שבא לא למוזא.	3 בית
הנה הרוח יד שולחת וכלי רחש פתאם חלון לאט נפתח בחשכה. אמרי מדוע את צוחקת כמו פחד, אמרי מדוע את קופאת כמו שמחה? אמרי מדוע העולם פה זר עדין ואש ומים מביטים בו מכל צד? אמרי מדוע בו מפפרים חייך כמו צפור מבהלה בתוף פרי-יד? אמרי מדוע את מעיף ונעד רב כמו צפור בחדר בחפשה אשנב?	7 בית		

- בית 8 הגידי למה ואל מי בלי קול בוכה את?
אמרי מנין לך, פתיה מאמינה,
שהחיים נוצרו לא ללמדנו דעת,
כי אם נוצרו כדי לטל את הבניה?
אמרי, כיצד? מדוע? מי אמר לך זאת?
אמרי, מנין? מי גלה לך את הסוד?
- בית 9 הסכנות רבות ומספרן מאה
והן רוכצות אולי במעגל אורב
אך לא אותן, אך לא אותן את יראה,
רק את נפשך המאהבה והמלאה,
המתחלחלת לקול צעד מתקרב,
אותה יראת, את הרפה, את השיה,
את הרעה, את הרחצת בדמי לב.
- בית 10 שמרי נפשך, לבך שמרי, שמרי נפשך,
שמרי חייך, בינתך, שמרי חייך,
אולי האשר בך שוכן והוא דבשך,
דבשך החם כדמי לבך ודמעותיך,
דבשך החם והפכד והחשך---
הערב בא. יפה ממנו אין בינתיים.
הערב בא. הוא כבר החליף את השמים.
- בית 11 שמרי נפשך, הלא טובות צופן הערב
ורק עוד אין לדעת ביד מי ואיך.
הלא הרוח, שאיננה מדברת,
לא לחנם רפות נוגעת בכתפך.
באור ירח וחשמל העיר מוארת.
שמרי חייך, בינתך, שמרי נפשך.

בשיר באה לידי ביטוי סערת הרגשות של האב הפונה אל בתו.

הסבר והדגם כיצד באה לידי ביטוי סערת הרגשות בשניים מן הבתים בשיר.

בתשובתך כתוב גם על שניים מן האמצעים הרטוריים שבאמצעותם מעוצבת סערת הרגשות בבתים שבחרת

(אמצעי רטורי אחד לכל בית).

שירת המחצית השנייה של המאה ה-20

אם בחרת לענות על חלק זה, ענה על שאלה אחת בנושא שלמדת.

זהויות

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

יונתן / יונה וולך

אני רץ על הגשר

והילדים אחרי

יונתן

יונתן הם קוראים

קצת דם 5

רק קצת דם לקצוץ הדבש

אני מסכים לחור של נעץ

אבל הילדים רוצים

והם ילדים

ואני יונתן 10

הם כורתים את ראשי בענף

גלדיולה ואוספים את ראשי

בשני ענפי גלדיולה ואורזים

את ראשי בניד מרשרש

יונתן 15

יונתן הם אומרים

באמת תסלח לנו

לא תארנו לעצמנו שאתה כזה.

תיאורים שונים בשיר חורגים מן המציאות המקובלת.

הסבר את התרומה של תיאורים אלה לבניית משמעות השיר. הדגם את דבריך.

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אודיסס / חיים גורי

ובשובו אל עיר מולדתו מצא ים
ודגים שונים ועשב צף על הגלים האטומים
ושמש נחלשת בשולי שמים.

טעות לעולם חוזרת, אמר אודיסס בלבו העיף
וחזר עד פרשת הדרכים הסמוכה לעיר השכנה,
למצא את הדרך אל עיר מולדתו שלא היתה מים.

הלך עיף כחולם ומתגעגע מאד
בין אנשים שדברו יגנית אחרת.
המלים שנטל עמו כצידה לדרך המסעות, נועו בינתים.
רגע חשב כי נרדם לימים רבים
וחזר אל אנשים שלא תמהו בראותם אותו
ולא קרעו עינים.

הוא שאל אותם בתנועות והם נסו להבין אותו
מתוך המרחקים.
הארגמן הסגיל והלך בשולי אותם שמים.

קמו המבגרים ונטלו את הילדים שעמדו סביבו במעגל
ומשכו אותם.
ואור אחר אור הצהיב בבית אחר בית.

בא טל וירד על ראשו.
באה רוח ונשקה לשפתיו.
באו מים ושטפו רגליו כאברי קליה הזקנה
ולא ראו את הצלקת.
והמשיכו במונך כדרך המים.

הסבר מה המפגשים של אודיסס עם הטבע ועם בני האדם מלמדים על אופי השיבה שלו לביתו.
הדגם את דבריך.

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּאִשֶּׁר הָיִיתָ פֹּה / זלדה

כְּאִשֶּׁר הָיִיתָ פֹּה
וּמִבְּטֶרֶף הַחוּם מִגֵּן עָלַי
וּמִחֲשֻׁבוֹתֵינוּ גוֹגְעוֹת
פָּתַע
כָּנָף אֶל כָּנָף.

כְּאִשֶּׁר הָיִיתָ עִמָּדִי
בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחוֹלְפִים
הָיוּ הַקִּירוֹת בְּגִיבֵית קִשְׁיָשִׁים
שֶׁסָּפְרוּ מַעֲשֵׂיֹת עֲתִיקוֹת
בְּעֵרֶב
כְּאִשֶּׁר שָׁתִינוּ תֵּה.

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מַחֲסֵה
הֵם הִסְתַּגְּרוּ בְּשִׁתְּקָתָם
וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנִפְלִי
עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת סִיד וְמָלֵט
יְסוּד זָר
הִמָּד לֹא עוֹנֶה כְּמוֹת.

לפניך דברים שאמרה זלדה אחרי מותו של בן זוגה. קרא אותם וענה על השאלה שאחריהם.
המילים הטובות נשארו בעבר השני, בצד העולם שאין לי כבר גישה אליו, שם נשארה נשמתי [...] עכשיו אני בין זרים. עולם של זרים ולא אוהבים.
הסבר והדגם כיצד דברים אלה באים לידי ביטוי בשיר.

12. לפניך שיר מאת יהודה עמיחי הלקוח ממחזור השירים "דוד מלך ישראל חי וקיים אתה האיש" ומתחיל במילים
"וְכָל הַנְּשִׁים אָמְרוּ". קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

וְכָל הַנְּשִׁים אָמְרוּ, אוֹתִי אֶהֱב יוֹתֵר מִכָּל־
וְרַק אֲבִישׁג הַשׁוֹנְמִית, הַנְּעִרָה שְׂבָאָה אֵלָיו בְּזַקְנֹתוֹ
לְחַמֵּם אוֹתוֹ, אָמְרָה: אֲנִי חֲמַמְתִּי אוֹתוֹ, וְלִטְפַּתִּי
אֶת כָּל צְלִקוֹת הַקָּרֵב וְצְלִקוֹת הָאֵהָבָה,
מִשְׁחַתִּי אוֹתוֹ בְּשִׁמּוֹן, לֹא לְמַלּוּכָה, אֲלֵא לְמַרְפָּא,
וְלֹא שְׂמַעְתִּי אוֹתוֹ מִגִּגוֹן וְיֶשֶׁר, אֲכַל נִגְבַּתִּי אֶת פִּי
נִטוּל הַשְּׂנִים, אַחַר שֶׁהֶאֱכַלְתִּי אוֹתוֹ דִּיסָה מְתוּקָה.
לֹא רָאִיתִי אֶת יָדָיו בְּקָרֵב אֲבָל נִשְׁקַמְתִּי
אֶת יָדָיו הַלְּבָנוֹת וְהַזְּקָנוֹת.
אֲנִי כִבְשֵׁת הָרֶשׁ, חֲמָה וּמְלֹאֵת חֲמִלָה,
אֲנִי בָאתִי אֵלָיו מִן הַמְּרֻעָה
כְּמוֹ שֶׁהוּא בָא אֶל הַמְּלּוּכָה מִן הַמְּרֻעָה
אֲנִי כִבְשֵׁת הָרֶשׁ שְׂקָמָה מִן הַמְּשֻׁל
וְאֲנִי שְׁלָף עַד מוֹת יַפְרִיד בִּיגִינוֹ.

אבישג השונמית מדומה בשיר לכבשת הרש. הסבר את התרומה של דימוי זה לבניית משמעות השיר.

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

ירשה / חיים גורי

- בית 1
הָאֵיל בָּא אַחֲרוֹן.
וְלֹא יָדַע אֲבָרְהָם כִּי הוּא
מְשִׁיב עַל שְׂאֵלַת הַיֶּלֶד,
רְאשִׁית־אוֹנוֹ בְּעַת יוֹמוֹ עָרַב.
- בית 2
נָשָׂא רֵאשׁוֹ הַשָּׁב.
בְּרֵאוֹתוֹ כִּי לֹא חָלַם חֲלוֹם
וְהַפְּלֵאָה נָצַב -
נְשָׂרָה הַמְּאֻכָּלֶת מִיָּדוֹ.
- בית 3
הַיֶּלֶד שֶׁהִתַּר מְאֹסוּרָיו
רָצָה אֶת גֵּב אָבִיו.
- בית 4
יֶצְחָק, כְּמִסְפָּר, לֹא הֶעֱלָה קֶרְבָּן.
הוּא חֵי יָמִים רַבִּים,
רָצָה בְּטוֹב, עַד אוֹר עֵינָיו כָּהָה.
- בית 5
אֲבָל אֶת הַשְּׁעָה הֵהִיא הוֹרִישׁ לְצִאֲצֻאִיו.
הֵם נוֹלָדִים
וּמְאֻכָּלֶת בְּלִבָּם.

תאר את היחסים בין האב לבן בשיר זה, והסבר את תרומתו של הבית השלישי לעיצוב יחסים אלה.

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרייך.

שיר בבקר בבקר / אמיר גלבו

פתאם קם אדם בבקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת
ולכל הנפגש בדרכו קורא הוא שלום.
דגנים עולים מול פניו מבין חריצי המזרחת
וניחוחות לראשו מדיפים עצי אזדרכת.

הטללים רוסיים והרים רבוא קרנים – הם יולידו חפת שמש לכלולותיו.
והוא צוחק גבורת דורות מן ההרים
ונקלמות משתחוות המלקמות אפים
להוד אלה שנים מפכות במסתרים.

אלף שנים צעירות לפניו –
כפולג צונן.
כשיר רועים.
כענף.

פתאם קם אדם בבקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת
ורואה כי חזר האביב כמו הוריקן שוב אילן מן השלכת.

כיצד עבר, הווה ועתיד משתלבים בשיר זה?

הסבר את התרומה של השתלבות זו לבניית משמעות השיר.

שירים בעקבות השואה

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יצחק / אמיר גלבע

לפנות בקר טילה שמש בתוך היער
יחד עמי ועם אבא
וימיני בשמאלו.

כברק להבה מאכלת בין העצים.
ואני ירא כל־כך את פחד עיני מול דם על העלים.

אבא אבא מהר והצילה את יצחק
ולא יחסר איש בסעדת הצהרים.

זה אני הנשחט, בני,
וכבר דמי על העלים.
ואבא נסתם קולו.
ופניו חורים.

ורציתי לצעק, מפרפר לא להאמין
וקורע העינים.
ונתעוררתי.

ואזלת דם היתה יד ימין

שיר זה כתוב מנקודות מבט שונות.

כיצד נקודת המבט של ילד מעצימה את האימה המתוארת בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאתריו.

שם, אַמְרָתִי / טוביה ריבנר

בית 1 יִצְאֲתִי מִבֵּיתִי לְהִרְאוֹת לְבָנִי אֶת מְקוֹם מוֹצְאִי. שֵׁם, אַמְרָתִי, שְׂכַבְתִּי עַל הָאָרֶץ אָבֹן לְמִרְאֲשׁוֹתַי נִמוּדָּךְ מִן הָעֵשָׂב כְּעֵפֶר הָאָרֶץ הַכֹּל שֵׁם נִשְׁמַר.	בית 4	אֵין דָּבָר, הַגִּידָה הַיְשִׁישָׁה בְּחֵלוֹן. כָּאֵן גַּם הָעֵתִיד עֵבֶר. וְסִנְגְרָה אֶת עֵינֶיהָ הַיְבֻשׁוֹת כְּעוֹף הָעוֹלָה וְקוֹפֵל אֶת כְּנָפָיו וְצוֹלֵל.
בית 2 עֵבְרָנוּ בְּהָרִים וּבִיעָרוֹת וּבְעָרִים שֶׁהָיוּ מְעָרוֹת וְהַמַּיִם נִקְווּ בְּדָרְךָ וְהַכְּבִישִׁים הָיוּ רָעִים. הַמְּכֻוֹנִית דִּלְגָה עַל הַבּוֹרוֹת.	בית 5	כָּאֵן נוֹלְדָתִי, אַמְרָתִי לְבָנִי. הוֹרֵי וְזִקְנֵי נוֹלְדוּ כָּאֵן קְרוֹב. נוֹלְדִים. כָּאֵן הָיָה בֵּית אַמְרָתִי לְבָנִי וְהָרוּחַ עֵבְרָה בֵּינֵי לְבָיִן הַמְּלִים.
בית 3 כָּאוֹר הַנוּטָה הַגֵּעֵנוּ לְעִיר מוֹצְאִי. מָה הָאוֹר הַפְּתוּקַת הַזֶּה? שׁוֹאֲלִים בְּנֵי. מָה הַטִּיחַ הַנוֹפֵל מִהַקִּירוֹת?	בית 6	יִצְאֲתִי לְהִרְאוֹת לְבָנִי אֶת מְקוֹם מוֹצְאִי, וּמְתִי נֹאכֵל שׁוֹאֲלִים בְּנֵי, וְאֵיפֹה נָלוֹן?

בבית החמישי המשורר אומר:

[...] כָּאֵן הָיָה בֵּית

אַמְרָתִי לְבָנִי וְהָרוּחַ עֵבְרָה

בֵּינֵי לְבָיִן הַמְּלִים.

פרש דברים אלה, והסבר את תפקידם בבניית משמעות השיר.

נערה מן הקטמונים (חתך-אורך) / מיירי בר-שמחון

נַעֲרָה שְׁחוֹרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָרִי
בְּמִקּוֹם שְׁנוּעַד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
כְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
אֲחֵר כִּף תְּדִיחַ רִצְפָה
וְתִתְקַן פְּרָחִים בְּאֲגָרָטָל
הִיא מִתְאַיֶּמָה אֶת צִבְעֵי הַחֲלָצָה לְחַצְאֵית
הִיא לֹא שֹׁמֵה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
הִיא שֹׁמֵה עַל זֶה שֶׁכָּבְהָ עֲבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפ"
וְלֹא רוֹאִים כָּל כָּף.
בְּכָל־זְכוּיּוֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלְוִיּוֹת בָּזָה
הִיא מִקְפִּידָה לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
וְאִמּוֹנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אֲבָל בְּצִדָּקָה
בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שֶׁכָּל כָּף הַרְבֵּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
זֶה הַטֵּבֵעַ שֶׁלָּהּ
הִיא לֹא סוֹבֵלֶת אֶת כָּל אֵלֶּה שְׂאוֹמְרִים שְׂטִיּוֹת
שֶׁאִין לָהֶם טַעַם
וְשֶׁלֹּא שׂוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שֶׁלָּהֶם
אִמָּא שֶׁלָּהּ מִתָּה מִהִתְקַוֶּה לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קוֹטְנָה
וְאִבָּא שֶׁלָּהּ שָׂרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב
שֶׁהִתְקַדַּם בְּחַיִּים
וְהוּא אֲדַמִּינִיסְטְרָטוֹר בְּמַחְלֶקֶת הַמְּשֻׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
אֲחֵרָאִי עַל כָּף וְכָף עוֹבְדִים
שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הַמְּשֻׁכָּת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

היא פתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
כל בקר ב'7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
(יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדרת).
בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
ושלא יחשב שהיא מסכים לפני החתונה.
לפעמים היא יוצאת עם אה שלה יעקב לסרט
מגלה למשעי ובגעים מצחצחות
וכל השכונה רואה שהיא מבלה
והשם שלה נשאר נקי.
כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
אומרת "שלום" ו"מה שלום הילדים"
יודעת לתפר ויושבת בבית
בחורה רצינית.
יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
יבוא בחור לענין והיא תתחתן
ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
ועריכו את האמא שלהם.

תאר את דמותה של הנערה עליזה אלפנדרי, וכתוב מהי עמדת המשוררת כלפי דמות זו. הסבר והדגם את דבריך.

18. לפניך שיר בלי שם המתחיל במילים "סלימה את דומעת" מאת אמירה הס. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

***

סלימה את דומעת שם עדין ליד הפריז'יֵדר עם בלוק הקרח על
העינים שלי
זה היה בצריף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי לידך סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד
יש לילות שאזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר

הו ריח נרקיסים משפר
מושף רגלי ילד לרוץ עמק בתוף בצת נחל קישון
זרים בגדיו -
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
הפנה אל תוכיה ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.

הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסרקות בפרח מסרק שולמית

מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים נקשים ואת עודך
נצן מתהפף לאשה בעולת איש, ילדה ותומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית

עיניך כה קטנות ויוקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי הרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

הסבר והדגם כיצד מעוצבות בשיר חוויית ההגירה של האם סלימה וחוויית ההגירה של הבת המשוררת.

בתשובתך התייחס גם לציווי הלשון בשיר.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 19-22 (לכל שאלה – 14 נקודות).

שיום לב: על שאלות 19-20 אַן לענות על פי הסיפור "הסיף" מאת שמואל יוסף עגנון ועל פי הסיפור "רעידת אדמה בצ'ילה" מאת היינריך פון קלייסט.

19. בחר מסיפור קצר שלמדת מוטיב אחד, תאר את התפתחות המוטיב לאורך הסיפור, והסבר את תרומתו לבניית משמעות הסיפור.

20. האם בסיפור קצר שלמדת העלילה מסתיימת בפתרון או בחוסר מוצא? נמק והדגם את דבריך.

הסיף / ש"י עגנון

21. לפניך קטע מן הדיאלוג בין המספר ובין הסיף. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.
מכאן ואילך אשתמר, ואפילו נותנים לי כל ארצות תבל ואיים רחוקים איני נוטלך בידי.
ענה הסיף ואמר לי, אם אתה לא תקחני יקחוני אחרים.

פרש קטע זה והסבר כיצד הוא משקף את היחס של המספר לסיף, כפי שהוא בא לידי ביטוי בסיפור כולו.

רעידת אדמה בצ'ילה / היינריך פון קלייסט

22. על פי הנובלה "רעידת אדמה בצ'ילה", הסבר והדגם את הקשר בין כוחות הטבע ובין טבע האדם ואת תרומתו של קשר זה לבניית משמעות הנובלה.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 23-26 (28 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך" וטרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת",

"אותלו", "רומיאו ויוליה"

23. האם בטרגדיה שלמדת אפשר לקבוע באופן חד־משמעי מי הן הדמויות "הטובות" ומי הן הדמויות "הרעות"?
הסבר והדגם את דבריך.

24. בטרגדיה הקלסית כל הכרעה של הגיבור משפיעה על חייו ועל חיי הסובבים אותו.
הסבר והדגם קביעה זו על פי הטרגדיה שלמדת.

מחזה מודרני (מן המאה ה־19 או מן המאה ה־20)

25. במחזות מודרניים רבים נפגעים ערכים אנושיים ומוסכמות חברתיות.

א. הסבר והדגם מה הם הערכיים האנושיים או המוסכמות החברתיות שנפגעו במחזה המודרני שלמדת.
(20 נקודות)

ב. האם לדעתך משתמע מן המחזה מה הם הערכים הראויים שעל פיהם יש לנהוג? הסבר והדגם את דבריך.
(8 נקודות)

26. האם במחזה המודרני שלמדת אפשר לקבוע באופן חד־משמעי מי הן הדמויות המעוררות הזדהות ומי הן הדמויות
המעוררות הסתייגות או סלידה? הסבר והדגם את דבריך.
בתשובתך כתוב אם חלוקה זו נשמרת עד סיום המחזה.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על אחת מן השאלות 27-30 (28 נקודות).

שים לב: על שאלות 27-28 תוכל לענות גם על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שבשאלה 29.

27. תאר אירוע שהפר את שגרת החיים של הדמות המרכזית ברומאן או בנובלה שלמדת. כיצד התמודדה הדמות עם אירוע זה? הסבר מה אפשר ללמוד עליה מאופן התמודדותה עם האירוע.

28. כיצד הסביבה החברתית והסביבה הפיזית (מקום, תנאי חיים) משפיעות על חייה של הדמות המרכזית ברומאן או בנובלה שלמדת? הסבר והדגם את דבריך.

29. **שים לב:** על שאלה 29 תוכל לענות רק על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שלפניך.

סיפור פשוט, עיר קסומה, ספר הדקדוק הפנימי, מר מאני, מקדמות, שירה, חיי נישואים, התגנבות יחידים, זיכרון דברים, והיום איננו כלה, החטא ועונשו, מאדאם בובארז, המשפט, אנה קארנינה, האמן ומרגריטה, אל המגדלור, בית בודנברוק, מאה שנים של בדידות, הקול והזעם, אור באוגוסט, הדבר

הסבר והדגם כיצד הדמות המרכזית ברומאן שלמדת מנסה להיות נאמנה לערכיה ולהגשים את נטיות ליבה. האם לדעתך הדמות מצליחה בניסיון זה? נמק את דבריך.

30. **אל תיגע בזמיר / נל הרפר לי**

לפניך דברים שאומר אטיקוס לבתו סקאוט. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

"אייאפשר להבין מישהו באמת בלי לראות את המצב מנקודת המבט שלו [...]"

כיצד דברים אלה משקפים את דמותו של אטיקוס ואת הערכים שהרומאן מטיף להם? הסבר והדגם את דבריך.

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

שנים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על שאלה 31 (16 נקודות).

31. שיר שלא נלמד

לפניך השיר "תמונת אמו" מאת דליס*, קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

תמונת אמו / דליס

תמונת אמו על שלחן העבודה,
אבא שלי נשק ערב ערב לדממה,
"מנמו, מאמאקה מיה"**, העין היתה לכה.
נשיקות אבי זולגות אלי מפורטרט זר.
לי היא היתה סבתא זכוכית,
לא קראה לי ספור,
לא ספרתי לה שכבר למדתי על אושוץ,
לא קראתי לה שיר שכתבתי,
פו קראתי ספר שכתבה,
האם שנגה פרק נוסף לספרה?
האם חתמה במספר, או בשמה?
סבתא שלי סופרת זכוכית,
רחובות סלוניקי גנוזים במגרות,
אני משוררת תל אביב,
מפגרת אביב ברחובות.
אבא, בינינו, מאפק,
אבא, בינינו, כבר איננו.

תאר את הקשרים בין הדורות, כפי שהם באים לידי ביטוי בשיר, והסבר שני אמצעים רטוריים המסייעים לעיצוב קשרים אלה.

* דליס (אלאלוף מימון) – משוררת ומבקרת ספרות, ילידת 1953. דליס הוא שם העט שבו היא חותמת על שירה ועל מאמריה. בין ספריה **תלתלים פרועים** (1992), **פתקאות שהשארתי על הרצפה** (2003), **לחזור ולגעת** (2013).
** אימא'לה שלי.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך